

GLASHISTORISCH TIJDSCHRIFT

DE OUDE FLESCH ☐

39e JAARGANG NUMMER 155

VIERDE KWARTAAL 2018

LOSSE NUMMERS € 10,-

ISSN 1383-3049

Sinds 1897
een betrokken partner

ZEKER IN VERPAKKINGEN

*Bij Dijkstra Vereenigde vindt u altijd de
gewenste verpakking!*

Dit kan een standaard of een gepersona-
liseerde fles of pot zijn en voorzien van de
juiste sluiting.

Wenst u het glazen model meer "added value"
te geven? Dijkstra Vereenigde informeert u
graag over de verschillende decoratiemogelijk-
heden en verzorgt voor u het totale proces.

Dijkstra Vereenigde is een vooraanstaande
leverancier in de Benelux markt en levert
een groot assortiment verpakkingen aan de
voedings- en drankenindustrie, de farmacie en
de cosmetica industrie.

**dijkstra
verenigde**

E. verpakkingsglas@dijkstra.net
Pascallaan 9 | 8218 NJ Lelystad | T. 0320 266 181

www.dijkstra.net

g

14 december 2018
t/m 7 april 2019

Drie solo-exposities

**GLASS
WORKS**

Henk Verweij, Geir Nustad
& Ma'ayan Pesach

Lingedijk 28, 4142 LD Leerdam
nationaalglasmuseum.nl

stichting
stokroos

Modern Glas

Nationaal
Glasmuseum

Bezoek het **Nationaal Jenevermuseum**,
een levende **19de-eeuwse stokerij** in
hartje Hasselt.

**NATIONAAL
JENEVERMUSEUM
HASSELT**

WWW.JENEVERMUSEUM.BE

Nationaal Jenevermuseum | Witte Nonnenstraat 19 | 3500 Hasselt

Inhoud.

4. Fonteinen en een Groene Fee

**Evert Hellebrekers
Johan Soetens**

9. Samengestelde flessen

Johan Soetens

20. Hoe Hollands is Rip van Winkle

Wim Snikkers

23. Romeins glas uit Tel Aviv 4

Hans van Rossum

31. Een lid stelt zich voor

**Interview
door Coos van Deursen**

34. Medelingen en nieuws

Redactie;

Johan Soetens, jsoetens@hetnet.nl

Willem van Traa, wvantraa@xs4all.nl

**Coos van Deursen,
coosvandeursen@planet.nl**

Verzamelaarsvereniging

“De Oude Flesch”

Opgericht 6 juni 1979

Voorzitter;

Willem van Traa, wvantraa@xs4all.nl

Secretaris;

John Poot, secretariaat@deoudeflesch.org

Penningmeester, vice-voorzitter;

Klaas Prins, klaasprins43@gmail.com

website beheer en 2^e secretaris;

Ton Vermeulen, tonvermeulen@fluitschip.nl

Beheerder bibliotheek;

Henk Hettinga, henk@jenevermuseum.nl

Lidmaatschap € 45.- per jaar.

Huisgenoten € 10.-

Giro 4142725 t.n.v. “De Oude Flesch”,

IBAN: NL90INGB0004142725

BIC: INGBNL2A

Schansbosch 11, Linschoten

Voor alle verdere informatie

website: www.deoudeflesch.nl

<https://www.facebook.com/oudeflesch>

Van de Redactie.

Het doet altijd wat eigenaardig aan: het blad over het vierde kwartaal verschijnt in de eerste maand van het daarop volgende jaar.

Naast het feit dat het verenigingsjaar nu eenmaal van maart tot maart loopt is daar een goede reden voor.

Tijdens de decembermaand worden we allemaal begraven onder de tijdschriften, supermarkt aanbiedingen, culinaire magazines en de jaaruitgaven van Goede Doelen.

Ik durf te wedden dat een groot deel daarvan ongelezen blijft. Hopelijk wordt ons blad dat lot bespaard. Er is hard aan gewerkt en getracht met een breed gamma van onderwerpen onze lezers na alle feestdrukte enkele aangename ogenblikken te verschaffen. En blijf je er daarbij vooral over verwonderen dat van alle glazen gebruiksvoorwerpen die ogenschijnlijk zo simpele fles de enige is die door de verbondenheid met ons dagelijks leven ons telkens weer met verhalen weet te verrassen.

Flessen vertellen verhalen....

Een rijk en zinvol verzameljaar
gewenst en.... werf eens een lid!
Een mooi jubileumgeschenk
voor onze vereniging die dit jaar
haar veertigjarig bestaan gaat
vieren.

Johan Soetens

Verzamelaarsvereniging DE OUDE FLESCHE stelt zich ten doel het bevorderen van interesse in, en het verbreden van kennis over gebruiksglas van de oudheid tot heden. Dit heeft betrekking op de productiemethoden, de industriële verwerking en aspecten rond het gebruik van glas. Zij bevordert en ondersteunt het verzamelen van en het onderzoek naar historisch verpakkingsglas, drinkglazen en branche gerelateerde artikelen in de meest brede zin van het woord en streeft naar een vriendschappelijke samenwerking tussen haar leden onder andere door de uitgave van een kwartaalblad, een driemaandelijks bijeenkomst en een jaarlijkse veiling. Ook wil de vereniging samenwerken met gelijkgerichte organisaties waar ook ter wereld

Inleveren nieuwe kopij voor nummer 155

UITSLUITEND in Word document ZONDER OPMAAK
Over volle paginabreedte en foto's in JPG per separate e-mail

Voorpagina:

SAMENGESTELDE FLESSEN
COLLECTIE JENERVERMUSEUM SCHIEDAM
FOTO JOHAN SOETENS

Fonteinen en een groene fee

Evert Hellebrekers
Johan Soetens

Houdt U ook zo van dorps- en stadsfonteinen? Je wilt er altijd even naar toe lopen, het water voelen en eventueel een mooie foto maken met je geliefde vóórop als herinnering voor later. Ook in grote klassieke huizen zijn er in de gangen soms muurfonteintjes, veelal van marmer en ook van tin. Maar..... er zijn ook nog andere uitvoeringen, namelijk **absintfonteinen!**

De hier afgebeelde fontein heb ik kunnen kopen op de veiling, georganiseerd door de vrienden van De Oude Flesch in een zaal gelegen naast de glasfabriek Royal Leerdam.

Toepasselijker kan het niet.

Toen ik hem zag staan moest ik hem hebben. Het was de tweede kavel en veilingmeester Hélène Besançon moest er nog 'inkomen'. De prijs was leuk, dus ik stak de kaart omhoog en maakte mijzelf een gelukkig man.

Hoe gebruik je nu zo'n absintfontein? In het reservoir doe je koud water, eventueel met wat ijsklontjes.

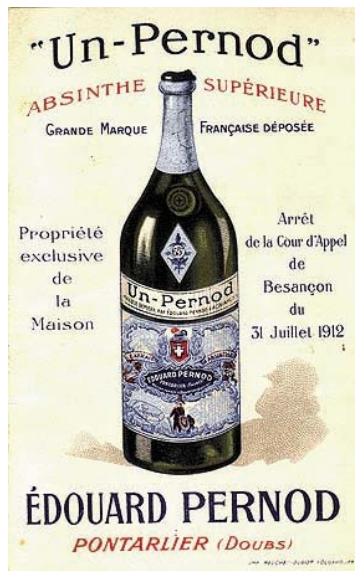
In het glas doe je Pernod. Op het glas het speciale lepeltje met daarop een suikerklontje. Het geheel gaat onder het kraantje en als je dat niet te woest opendraait krijg je een feestelijke presentatie en lukt het zelfs in Holland om er van te gaan nippen.

Uiteraard kun je het ook eenvoudig doen, dus een glas Pernod en een karaf met koud water maar waarom zou je het eenvoudig doen als het ook met een charmant ritueel kan?

Overigens kan men op internet nog altijd aanbod vinden van absintfonteinen in een groot aantal uitvoeringen zoals blijkt uit bijgaande afbeeldingen. Persoonlijk prefereer ik het klassieke uiterlijk van mijn nieuwe aanwinst.

Zoals U waarschijnlijk weet is absint een bekende Franse drank en iets wat echt bij dat land hoort. Klimaat en een ontspannen sfeer zijn daar mede debet aan. Persoonlijk zal ik het dáár drinken en niet in ons vaderland en velen met mij denk ik. De smaak is anijsachtig en het alcoholpercentage pittig, van 50 tot 80 %.

De bekende grondstoffen hierin zijn Venkel, Anijs, Absintalsem (*Artemisia absinthium*) en naar gelang van het recept aanvullende kruiden. Het werd tot een van de populairste alcoholische dranken van de late 19e eeuw. In het begin van de 20e eeuw werd het verboden wegens vermeende halucinogene werking en neurotoxiniteit van *Thujon*, aanwezig in de absintalsem. Giftig dus.

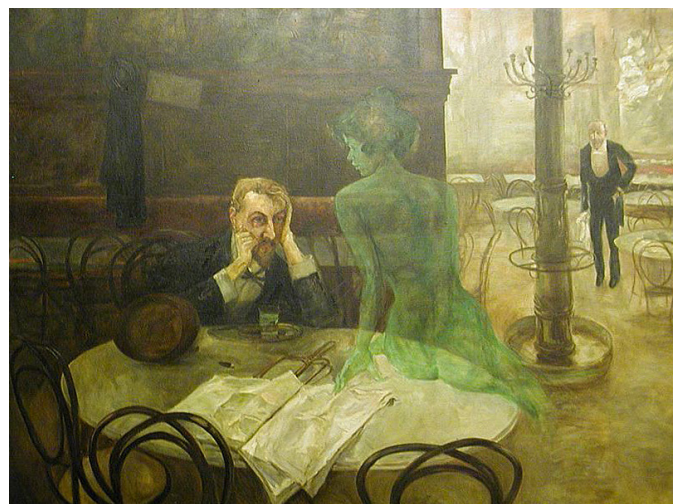
Absint werd voort het eerst geproduceerd in 1805 door Henri-Louis Pernod in de stad Pontarlier aan de Frans-Zwitserse grens. Hij had het recept verkregen van de reizende Franse dokter Ordinaire die te paard rondtrok om zijn geneesmiddelen te slijten. Naar verluid produceerde Pernod er in 1871 ruim

700.000 Liter van.

In de jaren 1870 tot 1885 hield in de Franse wijngaarden de verwoestende druifluus *Phylloxera vastatrix* huis waardoor er een aanhoudende wijnschaarste ontstond. Het zou jaren duren voordat de Franse wijnstokken door enting op resistente Amerikaanse wijnstoksoorten weer konden groeien en tot die tijd was absint een geliefd en bovendien laaggeprijsd alternatief.

In het bijzonder was het een geliefde drank in de Parijse kunstenaarswereld waar het de bijnaam 'La Fée Verte' kreeg vanwege de vermeende stimulans van artistieke inspiratie die het zou veroorzaken. Verschillende impressionistische schilders

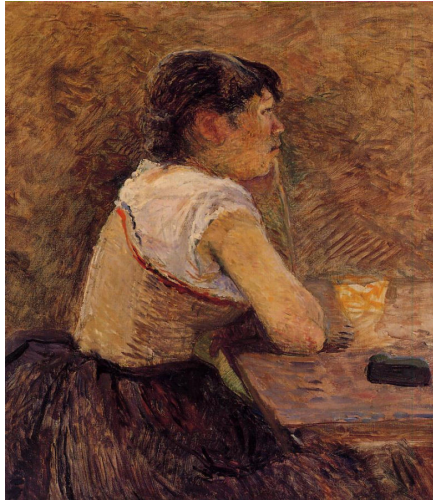
vereeuwigden absintdrinkers op hun schilderijen al zien de drinkers in het algemeen er niet erg gelukkig uit. Bekende gebruikers waren Oscar Wilde, Paul Gauguin, Henri Toulouse-Lautrec, Eduard Manet, Paul Verlaine, Edgar Allan Poe en onze grote Vincent van Gogh. Van deze schilder gaat het verhaal dat hij er zijn zogenaamde 'gele periode' aan te danken had maar door het te stevig innemen van deze drank, dus ook van het giftige stofje, zijn oor heeft afgesneden.

*Boven: Victor Oliva: 'De Groene Fee', 1901.
Links: Edgar Degas; 'De Absintdrinkster', 1875.
Afgebeeld zijn de vrienden van Degas, Ellen Andrée en Marcellin Desboutin. Geen van beiden waren drinkers.
Rechts; Paul Gauguin, 1888*

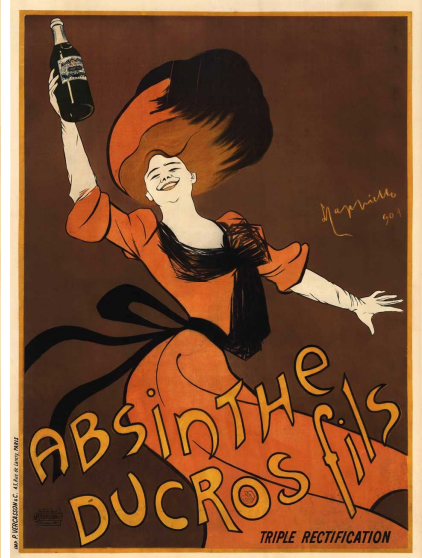

In Auvers-sur-Oise, waar Vincent en zijn broer Theo liggen begraven, is het [Musée de l'Absinthe](#) te bezoeken. Marie-Claude Delahaye, de oprichtster en conservator van dit museum, publiceerde in 2005 haar *Petit Traité de l'Absinthe*, met een historisch overzicht van deze groene drank.

Van links naar rechts: Afbeeldingen van absintdrinksters van resp. Toulouse Lautrec, 1886; Eduard Manet, 1859; Kurt Peiser, 1998.

De uitdrukkingen van verlorenheid en eenzaamheid staan in schril contrast met de vrolijkheid op de reclameposters.

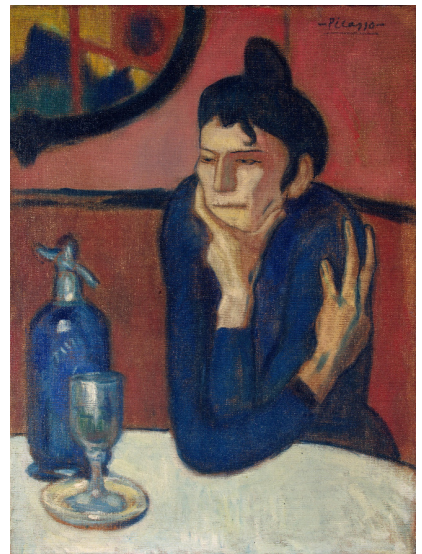

Links: Absinthdrinkster, Leon Spilliaert, 1907

Rechts: Een werk van Pablo Picasso, 1901

'Na het eerste glas zie je de dingen zoals je zou wensen dat ze waren. Na het tweede zie je de dingen zoals ze niet zijn. En uiteindelijk zie je de dingen zoals ze echt zijn en dat is het afschuwelijkste ter wereld.'

Oscar Wilde

Artemisia absinthium

Foto waarop Henri de Toulouse Lautrec te zien is samen met de affiche schilder, cartoonist en illustrator Lucien Metivet (1883-1932). Beide drinken absint.

Van alle gebruikers is Henri de Toulouse-Lautrec waarschijnlijk het meest bekend. Tijdens zijn bezoeken aan bars, music halls, bordelen en vooral de Moulin Rouge was, naast zijn teken- en schetsmateriaal, een glas absint nooit ver uit de buurt. Ook op weg van één plaats naar een ander hoefde hij niet zonder te zitten want zijn wandelstok had een afschroefbaar deel waarin een drinkglasje en een flesje zaten. *

Hij hield er van om te experimenteren met toevoegingen. Eén van die resultaten daarvan, een combinatie van absint, bitters, rode wijn en champagne, was 'Jeune fille rougir' (Maiden Blush) genoemd naar de rose bloem *Camelia Sasangua*. Een ander, gemaakt van absint en cognac, was 'Tremblement de Terre', een favoriete drank van de door hem bewonderde danseres Yvette Guilbert.

In de jaren voor de Eerste Wereldoorlog kon men in Frankrijk terecht spreken van een absintmania. Zoveel Parijzenaars gingen tegen de avond café in- café uit dat men sprak van 'l'Heur Verte'. In 1913 dronk de natie er 30 miljoen liter van op.

Door de toenemende consumptie van absint zouden bij veelgebruikers symptomen zijn ontstaan zoals epileptische aanvallen en hallucinaties. Absint werd in Frankrijk sinds het uitbreken van W.O.I verantwoordelijk gesteld voor de wanprestaties van de Franse soldaten. Het parlementslid Henri Schmidt verklaarde in de Nationale Vergadering: 'Wij vechten tegen de erosie van de nationale defensie. Absint verbieden en het vaderland verdedigen, dat is hetzelfde.'

Door deze problematiek werd absint verboden waarbij op de achtergrond de sterk door de wijnboeren gestimuleerde poging meespeelde om de Fransen weer aan de wijn te krijgen. Ook in Nederland was de verkoop van absint verboden tussen 1909 en 2005. De firma Pernod ontwikkelde een vervanger zonder de absintalsem dat bekend staat onder de naam *Anis*. Andere distillateurs voerden *Pastis*. Het werd een groot succes. Overigens mag ook absint weer gemaakt en verkocht worden want met die giftigheid schijnt het achteraf mee te vallen. Het was toch meer het hoge alcoholpercentage dat de verkeerde effecten veroorzaakte!

Absint mogelijk genoemd naar het Griekse *absinthion* (ondrinkbaar) heeft meestal een groene of geelgroene tint afkomstig van chlorofyl, verkregen uit een extract van Absintalsembladeren (*Artemisia pontica*), citroenmelisse, hyssop en soms ereprijs. De bittere smaak komt van de stof absinthine. In het Oude Testament wordt het op een zestal plaatsen vermeld als Alsem zoals in Spreuken 5:4

'Want van honingzeem druipen de lippen der vreemde vrouw, maar op het laatst is zij bitter als alsem.'

* In een van de vroegere uitgaven heeft Willem van Traa een dergelijke wandelstok beschreven. Artikel is nu te vinden op de website van de Stichting Historisch Gebruiksglas.

SUMMARY

THE FOUNTAIN OF THE GREEN FAIRY

To his great joy, Evert Hellebrekers, descendant of a well-known distiller's family and collector of paraphernalia from his former trade, could lay his hands on an early 20th century Absinth fountain as shown on page 4, together with the typical perforated spoon that went with it.

Devices such as these were filled with cold water that was drained through a lump of sugar into a glass with absinth. This combination turned the drink into a milky green colour.

From the second half of the 19th century onward, absinth became a very popular drink in France, especially after the devastation of the French vineyards in the 1870's caused by the insect phylloxera. Consequently absinth became a drink for the common people, the more so since it could be made with cheap industrial alcohol. In 1913 total consumption in France was up to about 30 million Liters. Absinth has a high alcohol content (40-80% = 90-148 U.S.Proof) so, if not properly diluted, it could cause severe drunkenness together with all kind of side-effects.

In the Impressionist art circles of Paris the drink became very popular because of its presumed effect on artistic capabilities and the hallucinating effects it was supposed to bring, which led to its by-name 'The Green Fairy'. Many famous writers, painters and poets, such as Edgar Degas, Edouard Manet, Vincent van Gogh, Paul Gauguin, Oscar Wilde, Edgar Allan Poe and Paul Verlaine and Henri de Toulouse

Lautrec, were well-known heavy absinth drinkers. The latter even carried a glass and a small bottle with him, both hidden in a hollow part of his walking stick. He was known to make his own concoctions, such as a composition of absinth, bitters, red wine and champagne that was called 'Maiden Blush' and a mix of absinth with cognac, known as 'Tremblement de Terre'.

There are a great number of impressionist paintings that depict drinking scenes. In general they have one thing in common: in contrast with the pictures on posters and advertisements, nobody seems to enjoy himself, nor were the paintings always received favourably. In 1858, when the young Edouard Manet had just left the studio of the painter and art-teacher Thomas Couture, he created 'the Absinthe Drinker', depicting a drunken rag picker with a bottle lying at his feet. The work was refused for the 'Salon' of 1859 on moral grounds.

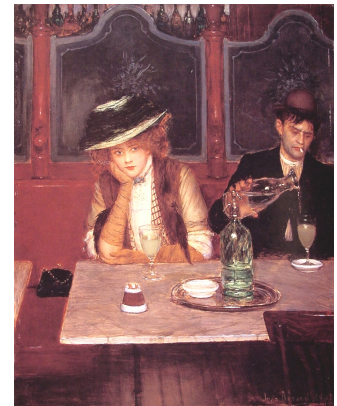
At the turn of the 20th century the Temperance Movement, backed by the wine growers, targeted absinth as responsible for alcoholism and social instability. At the outbreak of the First World War, the drink was seen as a threat to the nation and as the cause of the bad performance of the French army. In the National Assembly it was stated that banning absinth was an act of national defence. In 1915, till the end of the century, absinthe was banned in France and in many other countries. However, after the lifting the ban, The Green Fairy, absentee for decades, never regained her former popularity.

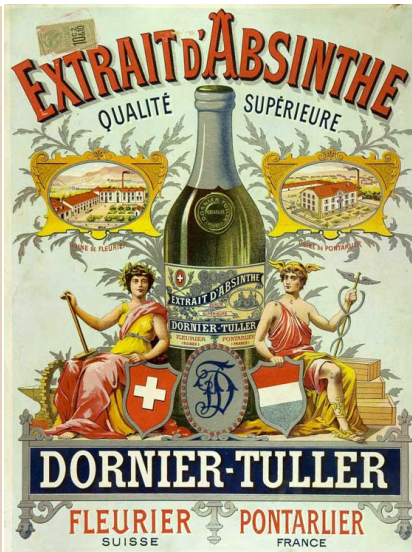
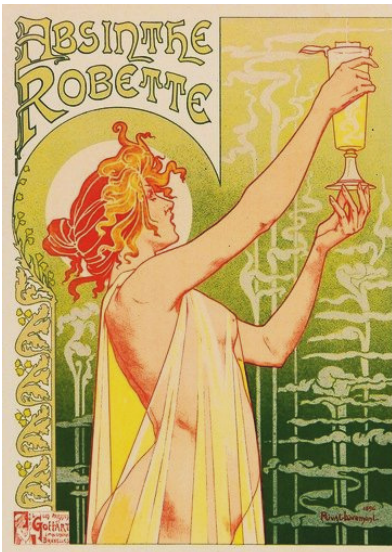
Albert Maignan:
'The Green Fairy'. 1895

Edouard Manet: *The absinthe drinker*, 1858

Jean Béraud: *The Drinkers*, 1908.

Samengestelde flessen

Johan Soetens

Je kunt je afvragen waar een langdurende fascinatie voor glazen flessen vandaan komt. Technisch gezien is er immers over flessen niet veel interessants te vertellen en zijn in de vlakglasindustrie de ontwikkelingen in toepassingsmogelijkheden veel spectaculairder. Flessenglas is de meest simpele glassoort dat er bestaat. Verder bleef na het uitvinden van de blaaspijp de productiemethode gedurende twee duizend jaar vrijwel ongewijzigd. De nadien geïntroduceerde machines doen in feite weinig anders dan de handelingen van de glasblazer volgen: sneller, beter, uniformer, sterker en zo. U wilt ook nog mooier maar afgezien van toegepaste uitvindingen in randapparatuur zoals ovens, feeders, lopende banden, procesbeheersing en controle apparatuur volgt de moderne glasmachine nog steeds de natuurwetten die al bij de Romeinen bekend waren. En grootscheepse glasrecycling, het paradepaard van de verpakkingsglas industrie, deden ze een paar duizend jaar geleden ook al.

In 1970 werd door Heye-ingenieurs een revolutionaire glasmachine ontwikkeld die als H2-machine de geschiedenis is ingegaan maar nooit commercieel is doorgebroken omdat hij niet efficiënt genoeg was maar die flessen maken kon zo dun als een wijnglas dank zij het werken met variabele re-heat tijden: gesneden koek voor iedere bekwame glasblazer. Maar natuurlijk zat niemand op zulke flessen te wachten.

In de vlakglasindustrie is het verschil tussen de aan de blaaspijp uitgeslingerde schijven en het moderne floatglas dat op een bad van vloeibaar tin wordt gevormd enorm. De voortgang in productietechniek laat zich lezen als een jongensboek en je kunt een physica-les wijden aan de manier waarop een laptopruitje gemaakt wordt. Flessen hebben echter iets dat geen ander voorwerp van glas in die mate heeft. Wie een fles beet pakt heeft een stuk sociale geschiedenis in zijn hand. En verder is een ruit om doorheen te kijken, maar een fles is om náár te kijken, vandaar de aandacht voor de vormgeving.

Na de eerste schuchtere pogingen uit de vroege jaren 1900 waarin de avant-garde van de industriële ontwerpers zich voorzichtig waagde aan het tekenen van gewone gebruiks-flessen, volgden de jaren 1960 en-70. Dat waren de jaren dat de statiegeldloze periode doorbrak en bij ons Leerdamse ontwerpers half tegen hun zin de nieuwe generatie verpakkingsglas helpen creëren. Nu is er geen reclamebureau meer dat zijn neus zal ophalen voor een opdracht een nieuwe fles te ontwerpen. Maar waarom worden er al sinds de Oudheid flessen ontwikkeld die zonder veel praktisch nut als tweeling, drieling of vierling door het leven gaan: aan elkaar gesmolten, gevlochten, gelijmd of geschroefd?

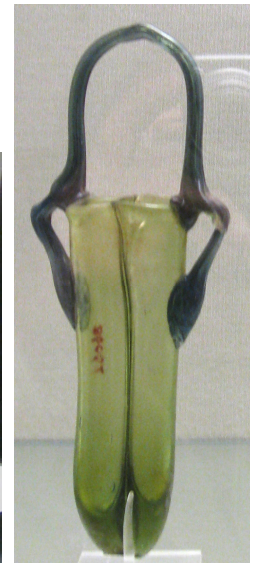
Ik heb een aantal voorbeelden bijeengezocht die je deels zou kunnen rubriceren als 'Flachen Spielerei' en dat is het waarschijnlijk ook wel. Je kunt met flessen immers eindeloos spelen door ze op allerlei manieren met elkaar te combineren. Samengestelde flessen dus.

De Romeinen begonnen daar al mee. Bekend zijn de uit meerdere glasbuisjes samengestelde *unguentaria* of *kohl*-, resp. *ogenzwartflesjes* waarover de discussie hoe deze gemaakt werden nog niet afgesloten is. Volgens Drs. Brouwer (*Glas uit de Oudheid*, Amsterdam 1991) werd een in één keer geblazen buis samengeknepen waardoor twee of vier van elkaar gescheiden buisjes ontstonden. Ook David Whitehouse (*Roman Glass in the Corning Museum of Glass*, Corning, 2001) hing deze theorie aan terwijl Dr. Clasina Isings (*Antiek Glas*, Amsterdam 1966) van mening was dat dergelijke flesjes doorgaans werden gemaakt door een glazen buis dubbel te vouwen.

Boven: Dierfiguur met dubbel unguentarium. Het was te zien op de TEFAF, 2010.

Rechts: Uit de collectie van het Allard Pierson Museum, Amsterdam. Bij beschouwing van de monding blijkt door de afwerking maar nog meer door de ongelijke draairichtingen dat het unguentarium niet op de door Drs. Brouwer beschreven wijze kan zijn samengesteld..

Beide methoden kunnen mogelijk naast elkaar zijn toegepast. In één der vitrines van het Allard Pierson museum kan men volgens mij voorbeelden van beide theoriën naast elkaar zien hoewel de toelichting zich beperkt tot een citaat uit Dr. Brouwers' boek.

Rechts: twee unguentaria, die lijken te zijn gemaakt door een enkele buis samen te knijpen. Let op de doorlopende structuur van het blauwe glasgal. Collectie Allard Pierson Museum Amsterdam. Onder: Unguentaria uit de studiec collectie Romeins glas, Metropolitan Museum of Art, New York, die lijken uit een gebogen buis resp. twee delen te zijn samengesteld.

Bij unguentaria met meer dan twee buisjes duiden hoogteverschillen bij monding en bodem er op dat de buisjes waarschijnlijk in nog weke toestand zijn samengevoegd. Links en midden: Collectie Metropolitan Museum of Art, New York. Rechts: Collectie RMO Leiden.

Het concept van een fles in meer dan één deel geblazen, ieder deel met zijn eigen opening was al zo'n tweeduizend jaar oud toen men in Frankrijk prachtig gegraveerde kristallen karaffen maakte, bestaande uit verschillende compartimenten. In het boek *'L'Âge d'or du Verre en France 1800 – 1830 Verre de l'Empire et de la Restauration'* van Fernando Montes de Oca worden er verschillende van beschreven waaronder een uit ca. 1820 met zelfs zes compartimenten! Het maken ervan was ongetwijfeld uiterst gecompliceerd en de prijs er van hoog zodat slechts welgestelden zich de aanschaf er van konden veroorloven. Lang geleden (blad 110, 2007) hebben we daar over geschreven.

Begin 1900 verschenen echter flinke aantallen in Frankrijk gemaakte compartimentenflacons op de markt die spoedig populair werden als verpakking voor likeuren. Ook hier te lande maakten veel distillateurs er gebruik van en volgens een bericht van L.W. van Sint Maartensdijk (in 'De Oude Flesch' no. 15) begon Bols ze vanaf de jaren '20 te gebruiken voor export en vanaf de jaren '30 ook in het binnenland. Naar mij bleek bij archief onderzoek bij Pont's glasgroothandel begon omstreeks deze tijd (1924) ook de Leerdamse glasfabriek met de productie er van, eerst zonder succes

maar in 1925 werden 2600 stuks gemaakt en in 1926 4000 die alle via het handelshuis Pont exclusief aan Bols werden geleverd. De andere flacons moeten dus uit Frankrijk stammen, waarschijnlijk geleverd via Wed. Thijssens & Zn. die betrekkingen onderhielden met de Verrerie Domec nabij Bordeaux, een cristallerie die zich nadrukkelijk presenteerde als 'fabrique des carafes à plusieurs compartiments'. Het lijkt logisch dat men overal inmiddels een efficiëntere methode voor het maken van deze flacons had gevonden.

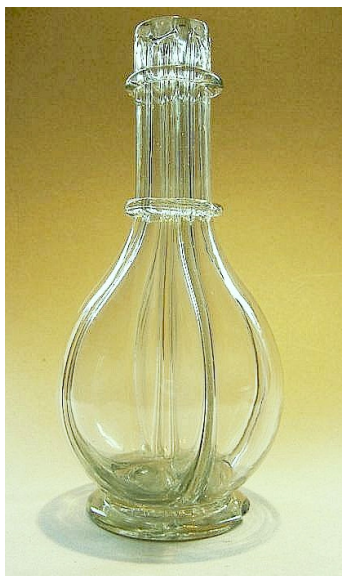
In 1928, het beroemd geworden jubileumjaar van de 50 jarige N.V. Glasfabriek 'Leerdam'v/h Jeekel & Co. vierde Constant Johan Frederik Pont, verkoper van het Leerdamse glas sinds 1888 en vanaf 1906 gevestigd als zelfstandig handelaar, zijn veertigjarig jubileum. Inmiddels was hij uitgegroeid tot de grootste klant van de glasfabriek. Van die 22 jaar sinds de oprichting van de 'Eerste Nederlandsche Machine-Glashandel der firma Const. J.F.Pont' werd in een herinnerings-album een nauwkeurige opsomming gegeven van de leveringen die in ieder jaar hadden plaats gevonden.

Voor 1924 staat er:

1924 is het jaar waarin de vierdeelige karaf voor het eerst te Leerdam werd gemaakt. Zij zijn echter zeer moeilijk te maken; de eerste 100 stuks kwamen dan ook als onverkoopbaar terug. Na vele pogingen is het Leerdam tenslotte gelukt van deze karaffen een bruikbaar handelsartikel te maken. In 1924 werden totaal 300 stuks besteld.

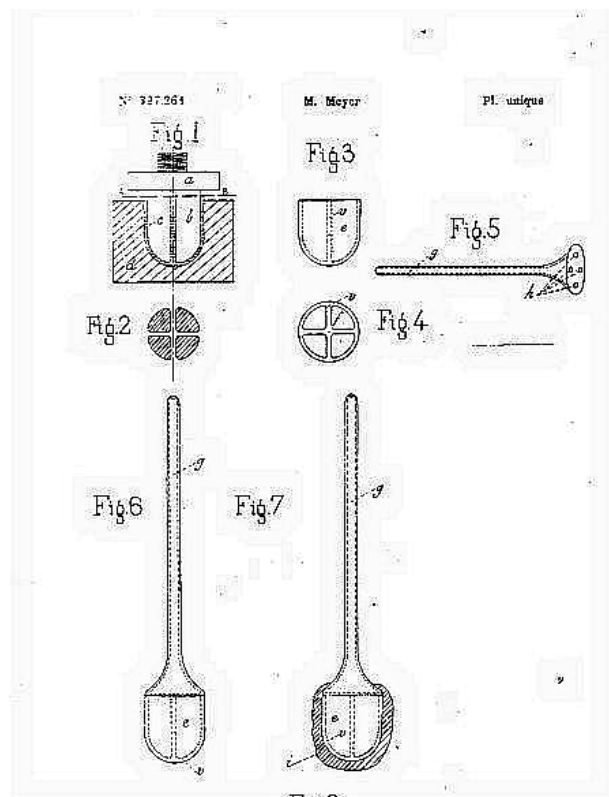
1925; De verkoop van vierdeelige karaffen breidt zich sterk uit; 2.600 werden besteld.

1926; 4.000 vierdeelige karaffen moesten worden gemaakt.

Dat kan alles te maken hebben gehad met een curieus Frans patent uit 1908 op het maken van glazen buizen die van binnen in vier banen verdeeld zijn en dat zeer wel gediend kan hebben voor het blazen van compartimenten- flacons. Daarbij hanteerde de glasblazer een stempel waarop een viertal kwartcirkels zijn gemonteerd op voldoende afstand van elkaar en van de vormwand. De glasblazer maakte nu in één keer het interieur van de

flacon dat er van boven af gezien uitzag als een stuurwiel. Na verwijdering van het stempel nam hij deze pre-vorm over aan een blaaspijp met een 'nabel' met vier openingen. Door het geheel opnieuw te 'keien' (van een glaslaag te voorzien)

en verder de hals en monding traditioneel af te werken was een redelijk eenvoudige en snelle productie mogelijk. De inmiddels overleden Leerdamse meesterglasblazer Leen van der Linden heeft me verzekerd dat het maken van zo'n vier compartimenten-flacon heus niet zo moeilijk was. Als befaamd UNICA maker was hij natuurlijk wel het een en ander gewend. Toch bestaat in Leerdam weinig herinnering aan- of documentatie over de productie er van. In een der vitrines staan objecten die

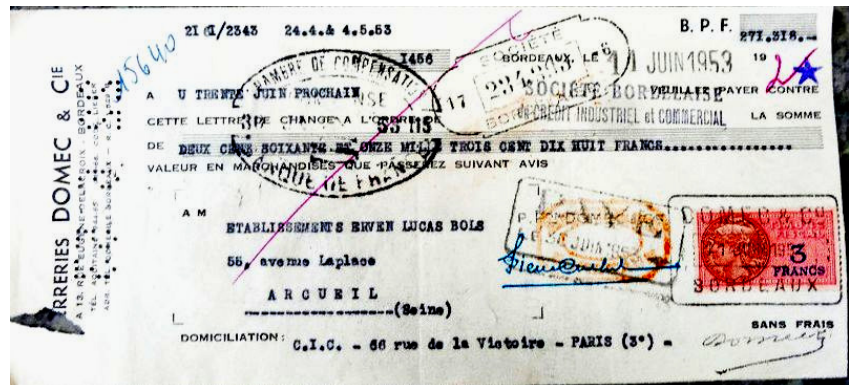
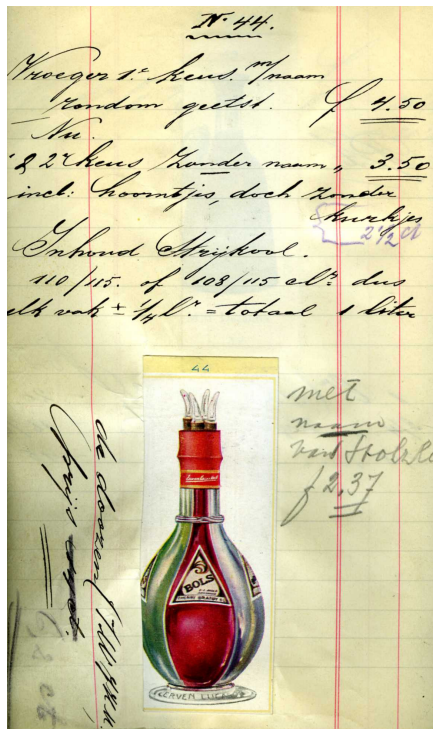

beschouwd worden als een Copier creatie maar het lijkt mij meer op de onderste helft van een mislukte compartimenten-flacon.

In 2012 bezochten wij als vereniging het museum en de glasblazerij van Cees van Olst in Veenhuizen. Van te voren had hij mij gebeld: 'Je zult eens wat zien! Ik heb een paar van die vierdelige blaaspijpen waarover je geschreven hebt op de kop kunnen tikken'.

Het zou de eerste- en vanwege zijn tragisch overlijden tevens de laatste keer zijn dat ik zo'n blaaspijp te zien kreeg.

Tijdens de latere chaotische afwikkeling van zaken zijn ze spoorloos verdwenen.

Links: Bladzijde uit het inkoopboekje van Bols uit 1924. In een tijd dat een arbeider 15 tot 20 gulden per week verdiende was een inkoopprijs van Fl. 3,50 tot 4,50 een groot bedrag.

Boven: Kwitantie van Verreries Domec uit 1953 aan Lucas Bols.

In 1957 plaatste Bols een advertentie in het blad 'Taverne' om de introductie aan te kondigen van de bekende Balerinafles en tevens de geboorte van een exclusief voor Bols gemaakt vierdelige fles bekend te maken. De flessen werden gemaakt bij de Verreries Domec en geleverd via de glashandel Wed. Thijssens & Zn.

Links. Boven; Twee van de speciaal voor Bols gefabriceerde compartimentenflacons. Vanaf 1953 maakte Wijnand Fockink deel uit van de Bolsgroep. Onder; Twee miniatuurkarafjes van Rijnbende. Het rechter flesje draagt aan een lintje een pakketje met daarin de glazen stoppers. De grote fles is bijzonder want 50% zwaarder dan gebruikelijk en heeft geen geperste voet maar een handgevormde vlakke standplaat met gezandstraalde tekst. Het zou goed kunnen dat het Leerdams fabrikaat betreft, hoewel de kleur minder helder is dan je van kristal zou verwachten. Coll. Jenevermuseum Schiedam.

Rechts boven en onder; Drie flacons met twee Franse likeurmerken, resp. Casanove en Cusinier.

*Twee Franse likeuren. Van links naar rechts; Dolfi, Arlequin. Coll. Jenevermuseum Schiedam.
Rechts: Karaf Hulstkamp. Coll. Rob van Staveren
Onder: Een tweetal variaties op de meest verspreide standaard vormgeving. Linkis Marie Brizard.
Rechts een onbekend merk.*

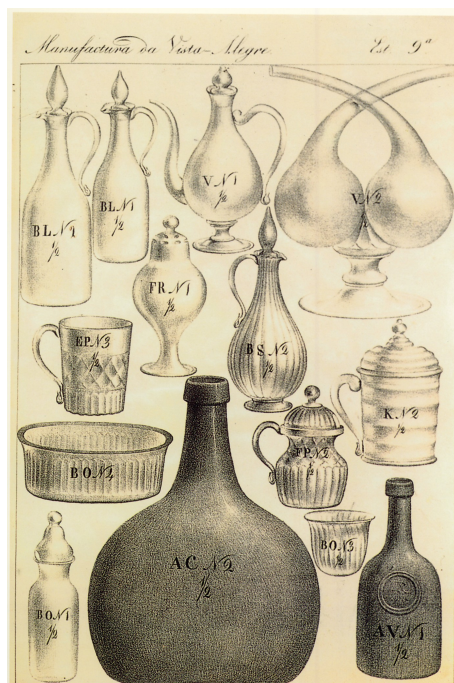

*Dat het maken van compartimentenflacons geen exclusieve West-Europese aangelegenheid was toont deze ruim 25 cm. hoge Russische karaf, met zilver versierd en gedecoreerd met vier medaillons. Twee daarvan vertonen een boekje bloemen, de andere twee een fakkel, een olijftak en zwaard resp. symbool voor 'Rijkdom en Overvloed' en 'Oorlog en Vrede'. Volgens het Russische bijschrift is de flacon gemaakt in de glasblazerij N.A. Bachmatev en in de collectie van het 1e Proletarische Museum in St. Petersburg.
Afbbeelding en tekst uit een boek in bezit van Willem van Traa.*

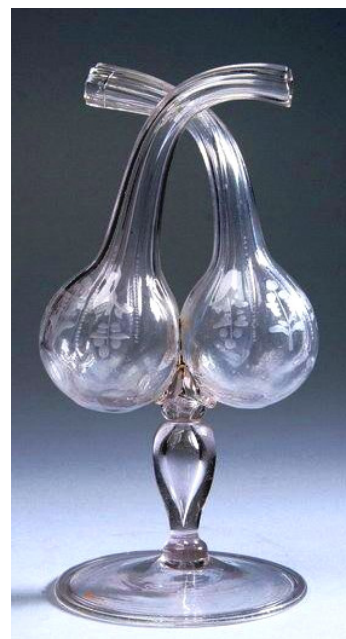
In hete toestand aan elkaar gehecht waren de typisch 18^e eeuwse schenkflessen voor olie en azijn die wellicht eveneens in gebruik waren voor likeur. Het fraaist zijn de exemplaren die gevormd zijn met twee bolvormige flessen, getorceerd of 'Façon de Venice', vastgezet op een fraaie voet. Vaak van Spaans / Portugees of Italiaanse herkomst maar ook in Engeland vervaardigd. In het Engels worden ze aangeduid als *Double Cruet*: dat laatste woord is mogelijk afgeleid van het Oud-Hollandse *Kruicke*. Ze worden ook wel aangeduid als *Gemel* naar het sterrenbeeld Gemini (Tweeling). De vroege exemplaren zijn van blank glas. Na 1865 werd ook gekleurd glas gebruikt.

Van links naar rechts: Twee Portugese olie- en azijnstellen, 18^e eeuw. *Marinha Grande*. Collectie *Museu do Vidro*; 'Double Cruet Bottle' bedoeld als olie- en azijnstel, 28,5 x 12,4 cm. 1870-1900. 'Façon de Venice' maar geblazen in Engeland voor de Amerikaanse markt. Collectie *Metropolitan Museum of Art*, New York; Spaans olie- en azijnstel, 18^e eeuw. *La Granja de San Ildefonso*. Dit is de naam van het Z.O. van Sevilla gelegen 'Spaanse Versailles' waar onder auspiciën van Philips V in 1728 een glasblazerij werd gevestigd die zich kwalitatief kon meten met het beste dat de Europese glashuizen te bieden hadden. Gezien bij antiquair J.Polak op de TEFAF 2009.

Links; Catalogusblad uit 1829, *Fabrica da Vista Alegre, Portugal*. Rechts; 'Double Cruet', ca. 1750 met decoratie van geëtste bloemen en balustervoet. Midden; Eén van de postzegels die werden uitgegeven in 1998 ter gelegenheid van het 250-jarig bestaan van de glasindustrie in *Marinha Grande, Portugal*.

Van links naar rechts; Karaf uit de glasblazerij van Antonio Salviati, de redder van de Venetiaanse glaskunst. Ca. 1850; 'English Cruet' ca. 1800 met lauwerkrans en monogram TJP; Tweelingfles voor olie en azijn of likeur. Spaans, 18e eeuw. Dit model zou het tot in de 20e eeuw volhouden.

Een vereenvoudigd model bestaande uit twee helften met gebogen hals en één platte zijde, aan de onderkant voorzien van een holle voet ontstond eveneens in de 18e eeuw. Dit model zou tot in de 20e eeuw in gebruik blijven als verpakking van likeuren, soms voorzien van een zilveren, of (in de 20e eeuw) een geperste voet. Zowel Rijnbende als Bols heeft een dergelijke constructie gecommmercialiseerd voor enkele likeuren. Bols gaf aan de fles de naam *Bouteille Jumelle /Twin Bottle*.

Links: Collectie Erfgoed Bols.

Midden en rechts: Collectie Jenevermuseum Schiedam.

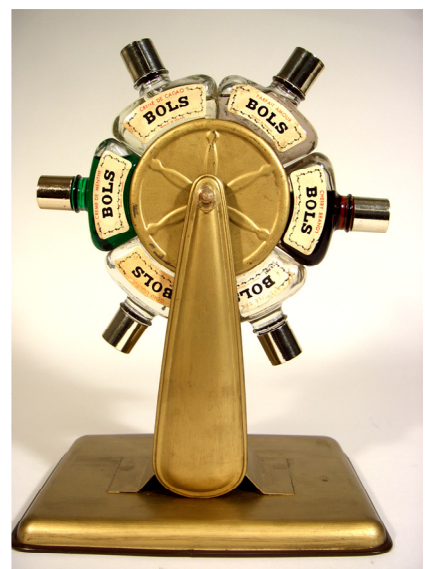
'Zoiets kan ik ook wel' moet ontwerper Jos van der Meulen gedacht hebben in 1994. Zijn aan elkaar gesmolten wijnflessen staan, inmiddels tot kunstwerk verheven, in een van de vitrines van het Leerdamse Glasmuseum.

In de jaren 1950 en 1960 was deze uitvoering in miniatuur, met raffia omvlochten, als 'Chiantiflesje' een razend populair souvenir bij toeristen die van een vakantie aan het Gardameer terug kwamen. In de jaren 1970 probeerde een Duitse likeurfabriek het nog eens met 'Kuss mit Liebe' en 'Kuss mit Feuer' maar pas op! Deze liefde was niet watervast want de flessen werden slechts door de etiketten samen gehouden. (Voormalige Coll. Likeur en Frisdrankmuseum.)

Dan pakte de Franse likeurfirma **Regnier** in de jaren 1960 het serieuzer aan met een dubbele likeurfles, aanéén geklonken door een metalen middendeel. De firma bracht ook een vierling combinatie op de markt, samen gehouden door een paar koperkleurige beugels, grondplaat en schroeven. Kennelijk hadden ze daar behalve likeurmakers ook een aantal knutselaars in dienst. Nog meer metaal gebruikte Bols voor zijn met zes likeuren gevulde stuurwiel, ongetwijfeld bestemd voor lieden die naast een neiging tot veel variatie behoefte bleven voelen aan een vaste koers

Three glass vessels by Ettore Sottsass are displayed against a plain white background. On the left is a tall, slender vessel with a deep red upper section and a clear lower section. In the center is a shorter, wider vessel with a vibrant blue upper section and a clear lower section. On the right is a tall, slender vessel with a clear upper section and a deep red lower section. All three vessels have a bulbous, rounded body and a short, flared neck.

De combinatie van wijn en water in één flessencombinatie was trouwens al eerder vertoond. In 1876 werd in Engeland het *Schon's Patent* geregistreerd (British Registered Design No. 65433). De naambescherming betrof een combinatie van een fles met inwendige schroefdraad en een speciaal

De tweelingflessen werden op de markt gebracht door de Twin Bottle Company in Londen en aanbevolen voor het tegelijk uitschenken van combinaties als wijn en sodawater, koffie en thee met gezoet water, ale en gemberbier enz. Daarbij was de kogelfles bedoeld als container voor het koolzuurhoudend deel van de mixdrank.

(In 2011, blad 126, schreven wij uitgebreid over deze combinatie op basis van research door Willy Van den Bossche)

[illegible]

Paco Rabane, de Italiaanse versie van onze eigen Jan des Bouvrie, ontwierp twee sets wijnflessen die als omstrengelde geliefden tegen elkaar geschoven kunnen worden onder de naam *Trilogie* and *Duality*. (Voormalige Collectie Likeur en Frisdrankmuseum). Het Algemeen Dagblad rapporteerde onlangs over iemand die honderden met gekleurde vloeistof gevulde koffiemelkflesjes tot kleurige zuilen had opgebouwd rond zijn woning. Een bedrijf uit Alkmaar adverteerde met een uit 48 melkflessen opgebouwde

plafondlamp voor de 'budgetprijs' van € 189,-

Apart is het zeker. Jammer dat onze melkboer dat niet meer heeft kunnen meemaken.

In Delft kwam ik ooit langs een horecapand waar uit lege Colaflesjes samengestelde lampen de gevel sierden.

Het New Yorkse Museum of Modern Art kocht een aantal jaren geleden het naastgelegen verrukkelijk ouderwetse Dorset Hotel op: ooit het favourite onderkomen van veel artisten die in de nabijgelegen Radio Music Hall moesten optreden en ook mijn preverente logeeradres. Dwalend door de grote ruimten die deels met 'installaties' zijn ingericht vraag ik me af of die transformatie tot algemeen genoegen van de vroegere hotelgasten heeft plaatsgevonden. In een der zalen trof ik het object 'Night Train' uit 1989 aan van de Amerikaan David Hammons (1943): een artistieke vorm van glasrecycling. Wie een oog heeft voor flessen vindt alom wonderen op zijn wegen.

Het moge U goed gaan, reiziger.

TENTIE

Melkflessen Kroonluchter

Deze kroonluchter is gemaakt van glazen melkflessen. De combinatie van glas en metaal maken van deze kroonluchter een robuust geheel. De 48 glazen flessen zijn stevig bevestigd in het metalen frame en creëren een bijzonder sfeervol licht.

Afmetingen: H 100 x Ø 55 cm.
Prijs: van € 209,95 voor € 189,-

Bestel snel op www.apartdesign.nl
Telefoon: 0900 - 272 78 33
Winkel: Magdalenenstraat 17, Alkmaar

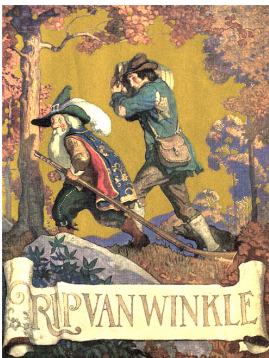
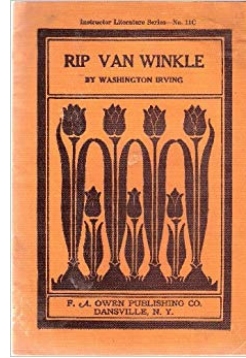
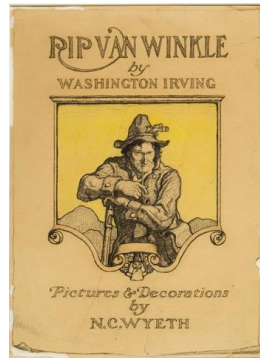
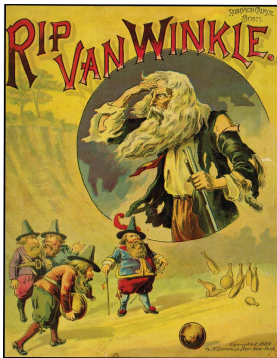
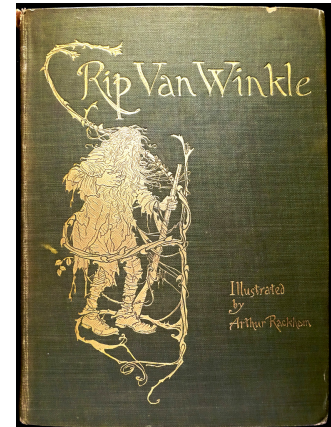
Apart
design.nl

HOE HOLLANDS IS RIP VAN WINKLE ?

Wim Snickers

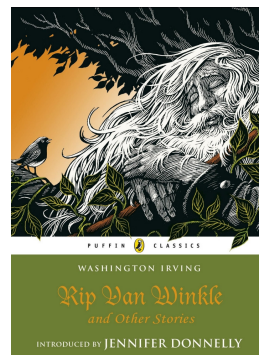
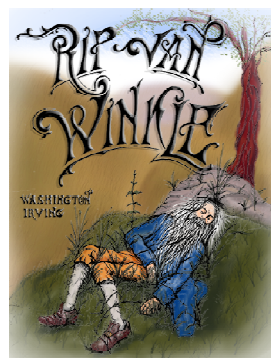
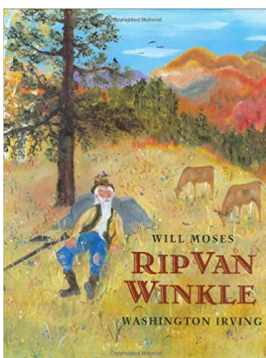
In 1819 verscheen, als een van de 32 essays in *The Sketch Book of Geoffrey Crayon* een opmerkelijk verhaal: '*Rip van Winkle*'. Geschreven door de Amerikaanse schrijver Washington Irving (1783-1859) en zich afspelend in een dorpje aan de voet van de New Yorkse Catskill Heuvels, hoewel de schrijver daar zelf nooit geweest was. In 1769 gaat onze Rip, een Hollander, met zijn hond wandelen in de heuvels om van het gezeur van zijn vrouw af te zijn, die hem verwijt dat hij de boerderij verwaarloost. In de heuvels ontmoet Rip een groep mannen, in ouderwets kledij, met wie hij 'moonshine' (zelf gestookte alcohol) gaat drinken en een balspel spelen. Dan verdwijnen de mannen en Rip is zo moe dat hij onder een boom inslaap valt. Als hij ontwaakt is zijn geweer roestig en heeft hij een lange baard. Hij sjokt naar huis. Maar wat is er gebeurd? Hij herkent niemand en niemand herkent hem, behalve een oude vrouw. Zij herinnerde zich dat twintig jaar geleden een man was verdwenen. De vrouw van Rip was inmiddels overleden, maar er waren nog wel twee Rip's: een zoon en een kleinzoon. Maar wat was de wereld in die tijd veranderd! De Onafhankelijkheidsoorlog had plaatsgevonden en de Britse koning George III was vervangen door George Washington. En wie waren nu de mannen die de nazaat van de Nederlandse kolonisten had ontmoet? Wel, dat waren geesten van oud bemanningsleden van de *Halve Maen*, het schip van Henry Hudson. In 1609 ontdekte hij dit stukje Amerika. Het verhaal van Rip van Winkle werd ongelooflijk populair. Van dit essay kwam een stroom van vertalingen en uitgaven met illustraties van bekende kunstenaars. Vandaag de dag is het verhaal in stripvorm voor schoolkinderen. Tussen 1866 en 1905 trok de acteur Joseph Jefferson langs theaters in het hele land met een bewerkte versie van Rip van Winkle.

Enkele van de vele uitgaven die in de loop van bijna 200 jaar aan het verhaal van Rip van Winkle zijn gewijd.

Rechts: De acteur Joseph Jefferson (1829-1905) trok jarenlang als Rip van Winkle langs theaters in het land.

De terugkeer van Rip van Winkle. Schilderij van John Quidor, 1849

Natuurlijk haakten er distillateurs in op de populariteit van Rip van Winkle. Op een reclame kalender van Daniël Visser & Zonen uit 1889 worden hun merken vermeld. Waaronder 'Rip van Winkle' en 'Knickerbocker'. Deze laatste was ook een figuur, bedacht door Washington Irving. In 1809 schreef hij de satire *A History of New-York from the Beginning of the World to the End of the Dutch Dynasty*, by Diedrich Knickerbocker.

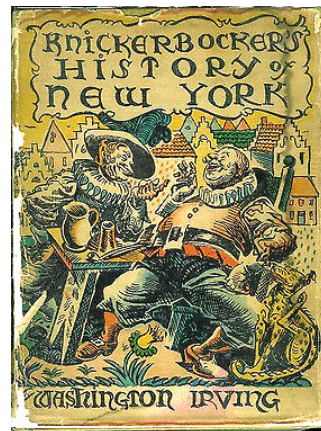
Dietrich Knickerbocker vertelt de komische geschiedenis van de Nederlandse kolonisten in een boek over New York. Irving was niet erg 'Dutch-friendly' en later werd knickerbocker een spotnaam voor Amerikanen van Nederlandse afkomst.

Holland-Mania

Tussen 1860 en 1920 kende Amerika de 'Holland Mania', waarin men dweepte met Hollandse kunst en cultuur. Van Rembrandt tot de schilders van de Haagse school. Men bouwde huisjes met trapgeveltjes. Kunstenaars uit beide landen zochten elkaar op en men beschouwde Volendam met zijn klederdracht als het echte Holland. Als er een nieuw product op het gebied van hygiëne of verf op de markt gebracht werd moest het een Hollands klinkende naam hebben. Boertjes en huisjes, zoals men dacht dat ze er uit zagen, sierden de advertenties. Misschien bracht in dat kader de National Distilling Co. in 1901 daarom Posthoorn jenever in een kelderfles. 'Distilled by H. van Emden, gin distiller from Schiedam'.

Geneva-Gin

Jenever is een groot product geweest in Amerika. Mede door overheidsmaatregelen in de 19^e eeuw is het sterk verminderd, maar er is nog heel lang een markt voor geweest. In stoere verhalen uit het roemruchte verleden waarin whisky een rol speelt, is waarschijnlijk in werkelijkheid sprake geweest van jenever.

Dit is nu typically Dutch ! Een boertje met een fles. Uit een reclameboekje van de kleine distilleerderij 'Corning & Co.' in Peoria (Illinois). Een van hun merken was: "De Ruyter Gin"

J.A.J. Nolet had een grote markt in Amerika. Een van de merken was 'Rip van Winkle'.

Nolet bouwde in 1917/18 een moutwijn en jeneverfabriek in Baltimore, waarbij ook de Schiedamse architect Th.E.I. Kramers betrokken was. Maar, helaas, toen kwam de beruchte drooglegging van 1920 tot 1934. De fabriek werd gesloten. Om naamsbekendheid te behouden bracht De Kuyper in die periode een alcoholvrije jenever op de markt. Maar volgens kenners was deze 'niet te drinken'. Beroemd is de cover van het kerstnummer 1919 van het tijdschrift 'Life'. De drooglegging was op handen en uit de zak met cadeaus van de kerstman piept een kelderfles 'De Kuyper jenever'. In de jaren dertig sloot De Kuyper samenwerkingsverbanden met een lokale partner voor de productie van jenever, maar later werden de likeuren veel belangrijker.

Advertentie uit 'The Graphic' van mei 1910. Het is duidelijk dat, ook toen het nog in Hamburg werd gemaakt, het product een Hollandse uitstraling had. In de jaren dertig was in Amerika een serie 'Friend Jan' reclames, waarin Jan altijd wel een middel tegen kwalen wist. Onder: P. Melchers leverde ienever aan meerdere handelshuizen in New York.

Wereldoorlog is het van de markt verdwenen. Het is altijd gebracht als een 'Product of Holland', via een handelshuis waarin altijd ook nakomelingen van Wolfe zaten. Na de oorlog is door distillateurs een paar keer getracht weer jenever ingang te doen vinden, maar zonder blijvend resultaat. Omstreeks 1990 is Nolet voorzichtig

begonnen om 'Ketel One' Vodka in Amerika in de markt te zetten. Zoals u weet is dit zeer geslaagd. Men heeft bewust gekozen voor de naam Vodka en niet Gin, omdat Vodka toen een betere naam had. Je kon toen ook in Amerika 'Hollands Geneva Gin' van 'John de Kuyper & Fils' Canada kopen. Met het bekende hart etiket en geleverd in een groene fles. Deze had een rechthoekig grondvlak en twee zijden liepen taps naar beneden af, zodat deze op een kelderfles leek. De Kuyper had vanaf begin jaren dertig een vestiging (met anderen) in Canada, waar moutwijn en jenever werd gemaakt. Deze bestaat nog steeds, maar zij maken niet zelf meer de moutwijn. En er is ook weer een drank met de bekende naam. Een hele kleine Kentucky distilleerderij heeft de naam Van Winkle geadopteerd. Deze brengt nu een zéér dure 'Old Rip Van Winkle Bourbon Whiskey' op de markt!

BRONNEN

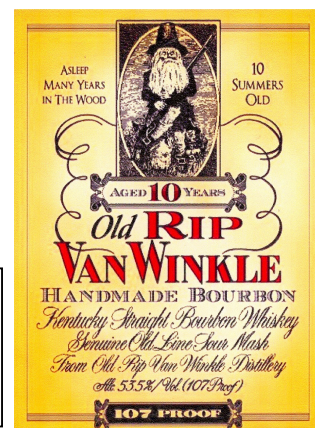
Annet Scott, *Holland Mania. The unknown Dutch period in American Art and Culture.* Woodstoc 1998

Ton Vermeulen en Wim Snickers, *Udolpho Wolfe in Oost West, Hollands Best.* Schiedam 2011

Syedam nr.3 1992 : het 'Nolet nummer'

Een verhaal apart is dat van de Aromatic Schnapps van Wolfe. Dit was een drank ontwikkeld na 1810 door Jan Udolpho Wolfe en gemaakt in Hamburg. De basis was jenever, geleverd door Blankenheym & Nolet. In 1828 werd in New York een kantoor opgericht, van waaruit een deel van de internationale markt werd bewerkt. Later kwam ook in Rotterdam een vestiging. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd de productie waarschijnlijk verplaatst naar B&N te Rotterdam. Maar het merk verloor gestaag omzet en na de Tweede

Dit is het vierde en laatste deel van Hans van Rossum's serie artikelen over de indrukwekkende collectie Romeins glas uit het Eretz Israël Museum in Tel Aviv

Links: een grote groep verschillend uitgevoerde unguentaria; datering 1^e – 3^e eeuw AD. Voor alle objecten geldt het oostelijk Middellandse Zeegebied als herkomst.

Rechts: een rhyton ofwel een drinkhoorn in de vorm van een (naakt)slak met voelspriet. Het is een opmerkelijke creatie van een Romeinse glasblazer. De vloeistof kon heel gedoseerd en gericht worden geschonken. Na gebruik kon de hoorn stabiel worden neergezet. Dieren werden vaker, veelal gestileerd, weergegeven. Datering 1^e – 2^e eeuw AD. Een opvallende parallel bevindt zich in de collectie van het Corning Museum of Glass in de staat New York.

Boven en rechts: glasobjecten met zogeheten schakeldecoratie (chain-like), 5^e eeuw AD. Onder: kannetje, beker en potje met twee grepen en horizontale glasdraaddecoratie, 4^e eeuw AD. Rechts onder: Guttrolf en tevens sprinkler, 3^e -4^e eeuw AD. Geheel onder: Objecten met zig-zag decoratie, aubergine unguentarium met twee greepjes en dubbel-balsamarium met glasdraaddecoratie, 4^e eeuw AD. Voor alle objecten geldt: productie oostelijk Middellandse Zeegebied.

Links: potjes met decoratie in zig-zag motief of van horizontaal glasdraad, 4^e eeuw.

Boven vier stuks sprinkler flesjes, 4^e eeuw.

Links potjes met meerdere greepjes, 4^e eeuw.

Voor alle objecten geldt: productie oostelijk Middellandse Zeegebied.

Onder rechts: potjes waarbij de zig-zag decoratie loopt van de mondrand naar de schouder. links onder:

beker met deksel, kenmerk voor productie op Cyprus; 4^e eeuw.

Goed te zien is dat deze glasobjecten zijn vervaardigd gedurende de Byzantijnse periode. De decoratie wordt dan niet alleen veelvuldiger, maar ook uitbundiger. Keizer Constantijn de Grote verplaatst in 330 AD de hoofdstad van Rome naar Byzantium, het latere Constantinopel. Een nieuwe periode breekt aan en dat geldt ook voor de wijze waarop aan glasobjecten vorm wordt gegeven.

Boven links en recht: tal van verschillend uitgevoerde balsamaria, met één en met twee buisjes, met en zonder draaggreep. Veelal gebruikt voor opslag van galena, een lood-sulfiet mineraal dat als poeder ónder de ogen werd gesmeerd om de felle zon in het zand te neutraliseren.

Boven en links: ook deze uitbundige gedecoreerde flessen geven aan dat deze vervaardigd zijn tijdens het hoogtepunt van de Byzantijnse periode. Het doet Barok of Rococo-achtig aan. Allemaal voorbeelden van een glasproductie in het oostelijk Middellandse Zeegebied gedurende de eind 4^e – 5^e eeuw.

Boven en rechts: de mond van de fles loopt naar boven toe wijder uit, een kenmerk van Laat-Byzantijns, richting Islamitische periode. Afkomstig uit oostelijk Middellandse Zeegebied, 5e - 6e eeuw.

*Onder: verschillend uitgevoerde schenkkannen.
Links een tweetal zeer hoge en slanke exemplaren, in het midden staat wel een héél bijzonder uitgevoerde fles met opvallende deksel.
Rechts een fles met een enorm lange hals. Alle objecten te dateren in de 4e eeuw en het gebied van oorsprong is ook nu weer het oostelijk Middellandse zeegebied.
Op de volgende pagina: In mal geblazen glasobjecten als een fles met bolrond lichaam, een hexagonale schenkkkan en een opvallend kobalt blauw kannetje. Rechts een fles met een zeer wijde hals. Alle objecten 4^e – 5^e eeuw AD en afkomstig uit het oostelijk Middellandse Zeegebied.*

Links: een kannetje en fles welke zijn uitgevoerd met een fraaie decoratie van glasdraad. De manier waarop dit op de fles is aangebracht getuigt van waar vakmanschap. De fles kan gedateerd worden in de 1^e eeuw, de kan in de 3^e-4^e eeuw. Rechts: een bijzondere vorm waarvan het lichaam oogt als een luidklok. 1^e – 2^e eeuw. Oostelijk Middellandse Zeegebied.

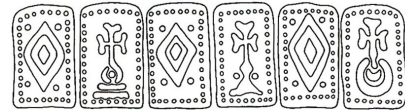

Links onder: een drinkbeker met verticale parallellen en geslepen zeskantige facetten en een geribde schaal, beide uitgevoerd met een zogenoemd honingraat structuur. Rechts onder: een beker of lampglas met opgelegde blauwe noppen. 4^e eeuw, oostelijk Middellandse Zeegebied.

Boven, midden en onder: doorgaans hexagonaal uitgevoerde potjes en kannen. De vlakken zijn meestal voorzien van joodse of christelijke symbolen waarbij aangetekend dat het vroege christendom ook symbolen 'leende' van het jodendom. Veelal staan er naast gestileerde palmbomen een kruis of een menorah afgebeeld op een van de zes vakken. Ongetwijfeld bedoeld als souvenirs voor de vele pelgrims die richting Jeruzalem trokken. 6^e - 7^e eeuw.

*(Afbeelding uit: Susan H. Auth;
Ancient Glass at the Newark Museum)*

*Links en rechts:
Onbekende
glasobjecten.*

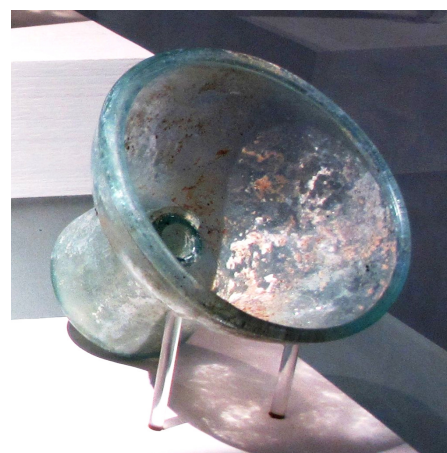

Links, rechts en rechts-onder: divers uitgevoerde glazen olielampen. Deze konden worden opgehangen door een koordje aan de grepen te bevestigen. Dit type olielamp werd ook gebruikt in vroeg-christelijke kerken en ze zijn vaak ook in de ruïnes daarvan gevonden.

Links: beschilderde drinkbeker. Alle objecten Byzantijnse periode, ca. 5^e - 6^e eeuw. De beschilderde drinkbeker mogelijk 3^e eeuw en wellicht afkomstig uit Alexandrië, de stad waar vooral luxe glaswerk werd vervaardigd.

Onder: het fraaie en indrukwekkende Glas Paviljoen, Eretz Israël Museum - Tel Aviv.

Een lid stelt zich voor.... Ria en Gerard Snoeks

Het kwam allemaal door onze

Interview door Coos van Deursen

Bent u wel eens in Schagen geweest? Ik was er in elk geval nog nooit. Het ligt buiten de normale route. Je rijdt óf langs de Oostkant van Noord-Holland als je bijv. in Friesland moet zijn óf aan de Westkant als je bijv. de boot naar Texel neemt. Maar dat stuk er tussenin, daar heb je niks te zoeken toch? Het is de streek van onze wintergroenten zoals de rode- en witte kool en waar onze voorverpakte zuurkool vandaan komt.

Ik had er afgesproken en reed er op een septemberochtend naar toe. Alles tot aan het grote AZ Stadion van bankier Heringa en zijn boys was vertrouwd. Maar daarna kwam het onbekende stukje Noord-Holland Midden. Onbekende provinciale wegen waar je met een vaartje van 80 km. per uur je blik kon laten dwalen over de akkers, de boerderijtjes soms verscholen achter hoge bomen, langs de weg de abelen met hun kenmerkende oogjes op de stammen en de paarsgekleurde velden met rode kool, duizenden op keurig afgemeten afstanden naast elkaar en boven het

uitgestrekte vlakke land de wolkenluchten die regen voorspelden, regen waar de rode kool de hele hete zomer op had gewacht.

In de verte kwam het kerkorentje van Schagen in zicht. Ik reed het stadje binnen. Een verrassing. Langs een grote boog reed ik door het centrum heen met oude huizen en boerderijen links en winkeltjes rechts, allemaal in een cirkel om de oude Middeleeuwse kerk heen gegroepeerd. Helaas was de tijd er niet om alles eens op mijn gemak te bekijken. Ik had een afspraak met Ria en Gerard Snoeks, die op een steenworp afstand van dit oude centrum wonen.

Ria deed me open en in de woonkamer stond de koffie al klaar. Gerard arriveerde een paar minuutjes later samen met hun hond die hij even had uitgelaten. En als gebruikelijk bij dit soort bezoeken dwaalde mijn blik door de kamer en het was niet moeilijk om vast te stellen dat ik bij een verzamelaar van o.a. historisch glas op bezoek was.

In de vensterbank voor het raam blauwe sifonflessen, altijd een geliefde plaats voor gekleurd glas

omdat het licht er zo mooi doorheen speelt. En in een grote vitrine flessen, aardewerk een bodenvondsten met boven op de kast een aantal grote voorraadlessen.

Het gesprek kwam op de vereniging. Onze vereniging, de Oude Flesch. Met z'n wel en wee. Vooral veel wee. De vergrijzing, de onderlinge contacten en hoe gezellig het vroeger was (toen iedereen 40 jaar jonger was) en hoe die sfeer in de loop der jaren is veranderd. Hun eengezins doorzonwoning die van boven tot onder door de woningbouwvereniging wekenlang onderhanden is genomen en binnen geïsoleerd is. Van de zolder tot de vloer.

En bij een volgende kop koffie begonnen we aan het gesprek waarvoor ik uiteindelijk de afspraak had gemaakt. Gerard en ik schoven aan de grote eetkamertafel en vertelde:

"We zijn in 1981 in Schagen gaan wonen en wonen hier dus al 37 jaar. Ik ben nu 73 jaar en in Haarlem geboren waar ik al op mijn 14^e jaar van school ben gegaan en ben gaan werken. Ik heb van alles gedaan: in de industrie, in de haven, bij een garagebedrijf, een tuinderij, bij drukkerij de Spaarnestad (waar uw Libelle wordt gedrukt) en over het algemeen was het altijd zwaar lichamelijk werk wat ik deed. Vooral het werk in de haven was zwaar. We deden laad- en loswerkzaamheden voor de Hoogovens waarbij wij grote rollen bandstaal in het vrachtruim van boten

moesten stuwen, of voor van Gelder papier, maar dan waren het loodzware rollen krantenpapier. We werkten in een "pool" van zo'n 100 man en werden dan voor dit werk ingehuurd door zo'n bedrijf. Ik werd voorman van zo'n laadploegje maar door de hectiek van het werk en de onregelmatige werktijden kon ik dat niet meer volhouden en werd ik ziek. Ik werd afgekeurd. Daarna heb ik niet meer in loondienst kunnen werken. Ik heb nog een poosje in de brandstoffenhandel gewerkt in het bedrijfje van mijn zwager maar door het aardgas viel deze kolenbranche in duigen. Ik doe nu vooral vrijwilligerswerk hier in Schagen o.a. in het verpleeghuis waar mijn vader verzorgd is. Dat is fijn werk, mensen helpen.

We woonden de eerste vier jaren van ons huwelijk bij iemand in maar kregen daarna een 4-kamer flat in Haarlem Schalkwijk waar we met onze drie dochters een aantal jaren gewoond hebben maar we wilden liever op het platteland wonen. We konden met iemand ruilen die hier woonde en zo kwamen we dus hier terecht. Voor mijn werk maakte het niet veel uit. Of ik nu vanuit Haarlem naar mijn werk reed of vanuit Schagen.

Het fijne van deze omgeving is dat je meer contact hebt met je omgeving.

In Haarlem is de verzamelhobby eigenlijk pas begonnen. In de duinen van Bloemendaal heb ik politiehonden training gedaan. Daar lag een oude vuilstortplaats nog vanuit de oorlog en op een dag vond ik daar een parfumflesje dat bloot was komen te liggen. En later vond ik er nog meer. Dat was het begin van onze hobby. Had ik die hond niet gehad, dan was het wellicht anders gelopen.

Door die eerste vondsten aangestoken besloot ik een z.g. baggerbeugeltje te kopen. Zo'n soort schepnet waarmee de boeren hun sloten uitbaggeren en de bagger op de slootkant deponeren. Ik ging af en toe met vrienden hier vlakbij in de z.g. wiel baggeren en dan vonden we van alles. Toen er in het centrum hier een pand afbrandde ben ik later met hun op het erf gaan graven en kwam plotseling de bodem van dit flesje boven. En als er ergens sloten zijn uitgebaggerd ga ik altijd even kijken of er tussen de plantenresten soms nog dingetjes te vinden zijn.

Om wat meer van die vondsten te weten te komen kocht ik soms een exemplaar van het tijdschrift Antiek. Daar las ik een stukje over de Oude Flesch in en heb ik een briefje geschreven naar de secretaresse Ine Kruidhof en als reactie kwamen toen Marja en Dick Pinkster even bij ons langs. Ik had toen al een kleine verzameling van glazen- en aardewerk voorwerpen bij elkaar. We werden lid en ik herinner me nog de allereerste bijeenkomst van DOF in Gouda, de Goudseglazen in de kerk en het bezoek aan het pijpenmuseum. Dat was in april 1987.

Ria onderbreekt ons gesprek even. "Vertel ook eens over dat paarse flesje daar" waarbij ze verwijst naar iets op de 2^e plank in de vitrine.

"Ja, dat zit zo": onze dochter ging bij een boer hier vlakbij melk halen en die wist kennelijk van onze flessenverzameling. Hij gaf haar een zakje met flesjes, wist kennelijk niet wat het allemaal voorstelde maar een flesje van speciaal, het was een z.g. aubergine Stiegelflesje. Het staat ook in het boek van... nee nu eens niet van Johan Soetens maar van Willy van de Bossche op blz. 369.

Door dat baggeren en graven heb ik nu best een veelzijdige verzameling opgebouwd van o.a. oud glas, aardewerk, tinnen lepels, kralenkettinkjes, (die vind je meestal los bij elkaar op een plekje), ringetjes, knopspelden (nog met de hand gemaakt), speldjes, broekriemsluitingen, tegeltjes e.d.

Ik heb ook in de Weesperstraat in Amsterdam gegraven toen daar een kraan bezit was de grond weg te halen in een bouwput. Ik vond er een bekend koperen riembeslag n.l. een wegrennend hondje.

Een zeldzaam exemplaar in mijn verzameling is dit (Gerard laat me een soort olielampje zien), dit is een kinderdrinkflesje en nog van 400 jaar v.Chr. Eerst dachten we dat het een wijnzeeffje was maar bij een bezoek aan Kunst en Kitsch bleek het een drinkflesje te zijn voor een baby, een z.g. guttus.

En dit is ook mooi, een z.g. een rood aardewerk schaal met leeuwenkopjes erop op drie pootjes, 17^e eeuws. Toen ik het vond zaten er nog maar twee pootjes aan maar 3 dagen later vond ik de derde ook nog en die heb ik er aangelijmd.

Het leuke van deze manier van verzamelen is, dat als je iets ouds vindt aan de geschiedenis ervan je eigen verhaal toevoegt, de geschiedenis van het vinden ervan. Ik koop daarom haast nooit iets op een veiling.

Er is nog meer te zien. We gaan de trap op naar de eerste verdieping.

Boven bij het trapgat staan in een kast, ingebouwd in een nis vier planken met een greep uit de collectie: stenen kruiken, flessen en potjes. We stappen Gerards werkkamer binnen. Langs de wanden staan dicht op elkaar planken vol met flessen in bruin- groen- en blank glas, sommige fraai geïrisceerd en er tussenin allerlei kleinere objecten van aardewerk: bordjes, kruiken, kommen en strijkstenen. Hij laat me een van de vondsten zien: een posteleinfles. Aan de wand hangt een lijst waarin kleine bronzen en tinnen voorwerpjes zijn te zien: de gespen en het rennende hondje. Hier en daar hangen kettinkjes. In een glazen vitrine liggen op een glasplaat houten gebruiksvoorwerpen, handvatten e.d. en knikkers. Onderin de vitrine staan op de grond een aantal zeldzame aardse kommen uit de 1^e eeuw n. Chr. Daarnaast nog een viertal uit de 12^e eeuw.

En ook van elk van die voorwerpen weet Gerard zijn verhaal te vertellen. Maar als u dat allemaal wilt weten raad ik u aan ook eens naar Schagen te gaan. U bent er hartelijk welkom. Neem dan ook even tijd voor het mooie stadscentrum.

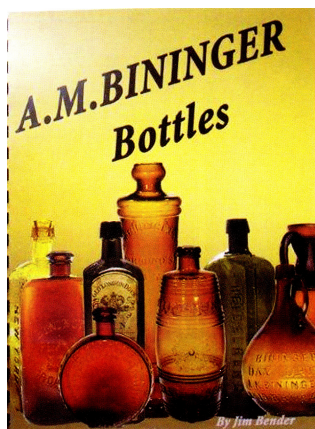
Voor we weer naar beneden gaan trekt Gerard nog even een vlisotrap omlaag en gaan we nog even op zolder kijken. Ik

zie in een hoek met grote en kleine stenen kruiken op en onder een tafel. Ook bij Gerard is de verzameling intussen groter dan de beschikbare ruimte om alles een mooie plaats te geven.

Beneden heeft Ria broodjes klaargemaakt. We praten nog wat na en dan wordt het tijd om weer naar huis terug te gaan.

De lucht is intussen helder geworden. Het heeft niet geregend. Mijn voorspelling is niet uitgekomen. Jammer voor de rode kool, die zal dit jaar aan de kleine kant blijven.

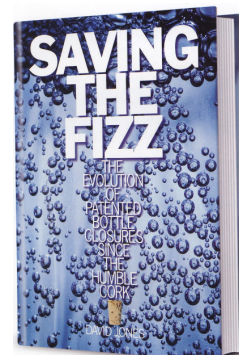

NOGMAALS DE BEAUTIFUL BINNINGER BOTTLES.

Over de kleurrijke en fantasierijke uittueringen van deze 'Bitters Bottles' schreven we in uitgave 150. Tot ons genoegen is er recent een boek verschenen van 162 pagina's in full colour met daarin alle bekende modellen. De auteur is, hoe kan het anders, zelf verzamelaar en vertoont het bij Amerikaanse verzamelaars zo vaak voorkomend en jaloersmakend enthousiasme voor zijn collectie. Hij biedt het boek aan voor \$ 35,- plus verzendkosten.

(Jim Bender, PO Box 162, Sprakers, NY 12166)

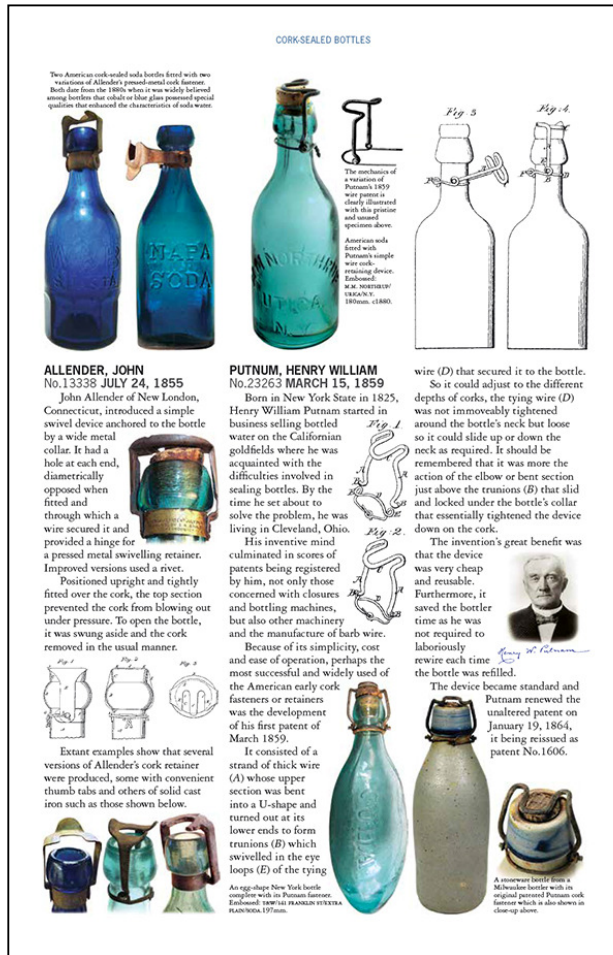
e-mail jim1@frontiernet.net

EEN BIJZONDER BOEK UIT AUSTRALIË

De Australische verzamelaar van 'spuitwater'flessen David Jones heeft na vijf jaar speuren een boek van 624 (!) pagina's afgeleverd dat alle bekende en onbekende gasdichte flessensluitingen beschrijft, van kogelfles en inwendige schroef via beugelsluiting en kroonkurk en alles wat wereldwijd daartussen aan patenten is verschenen. Zo'n 2.500 patenten heeft hij beschreven aan de hand van bijna 5000 illustraties. Eerder, in 2009, publiceerde hij al 'Thirsty Work – The History of the Sydney Soft Drink Industry'. Wij drukken hierbij enkele pagina's af waarbij de keus bewust uitging naar hetgeen de schrijver te melden heeft over de Schon's patent flessen, genoemd op bladzijde 18. Op de volgende pagina geven wij de betreffende tekst vergroot weer. Daar plaatsen wij tevens het commentaar van ons lid Gerard Sloos op de afbeelding van de Vin-Aqua-fles op pagina 18. Hij bezit namelijk zelf zo'n flesje.

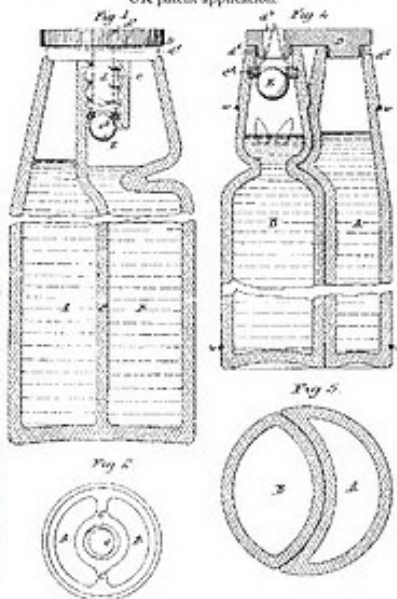
Het boek, waarvan slechts 300 stuks zijn gedrukt, is aan te schaffen voor AUD \$240 inclusief verzendkosten hetgeen ongeveer overeen komt met € 160,- Voor meer informatie: www.savingthefizz.com

Each of Schon's twin bottles are usually embossed with the pictorial trademark of twin bottles with the words: SCHON'S/TWEE BOTTLE &/TRADE MARK/BOTTLING CO. LTD./ LONDON. On the shoulder in juxtaposition are the part words PAT and ENT that when together form the complete word PATENT. c1890.

Figures 1 to 8 are from the drawings accompanied the UK patent application.

SCHON, ANTON No.18588 DECEMBER 19, 1888

A totally bizarre patent was that registered by Anton Schon at the end of 1888. He was an American citizen but was then a resident of New Southgate north of London where he carried on business as a wine merchant. He was born in Baden, Germany, around 1855 and emigrated with his family to the US on the *Anabia* on July 24, 1858. He became an American citizen and in the 1870s left for London where he boarded with an architect and his family in Camden Town. In mid 1882 he married 27-year-old Fanny Eleanor Fox from Kent.

More of a marketing opportunity rather than offering a practical bottling solution, Schon's idea was that of a double bottle, each containing a different beverage and which could be opened and poured together or separately. It was to suit mixed drinks such as soda and claret, lemonade and claret, soda and sherry, soda and sauterne, ale and ginger beer, cider and lemon, and lemonade and sherry which were then popular. The advantages being there was no spilling, measuring or waste, the contents were always fresh and could be served in a minimum of time.

Through his company *The Twin Bottle Co. Ltd.* of London, Schon sold his bottle as "Schon's patent twin bottle" which he described as the "greatest novelty of the age!" Perhaps so, but if extant specimens are a guide Schon's idea in reality appears to have proven less popular

as only three complete examples are known to exist. This may be partly due to the fact that Schon's twin bottle was mostly sold in controlled environments such as theatres, cafes, restaurants, clubs and hotels where it was likely that the bottles were returned – necessary if a bottling business were to remain profitable.

To practically create his twin-bottle idea, in his UK application Schon offered four alternative methods of sealing the bottles.

Fig.1 in his specifications utilised a single internal thread screw stopper (D) whose wide flanged top (d²) covered and sealed the mouths of both bottles. The screw stopper's stem was hollow, its aperture (d) allowing liquid to be poured. It was sealed at the lower end with a ball stopper (E) which sealed the stem using the internal gas pressure.

If only the bottle containing the effervescent liquid was required, the ball stopper was simply depressed. If both were required, the screw stopper was removed.

Fig.8 involved the twin bottle sealed with a double-plug (D) fitted with a rubber gasket (d²). It was to be secured onto the bottle by wire, levers or any other suitable means.

Fig.4 of Schon's specifications utilised a similar double-plug device (D) but that which sealed the effervescent liquid had a central aperture through which the top of a wire bow device (d³) protruded. Levering it to one side opened the otherwise conventional Codd bottle (B) by dislodging the ball stopper (E)

A.J. CALEY & SON LTD.

16, 57, 68, 1891 FEBRUARY 17, 1911

CALEY'S ANTISPLASH DESIGN

This bottle was made for UK

mineral water manufacturer George

OTTELEY Sharncliffe of Sunderland

and employed what is known

as Caley's "anti-splash"

patent which, in fact,

was a registered design.

It featured a bulbous

chamber atop a fluted

body, the physics of which

apparently prevented

the poured liquid from

splashing out.

Chemist Albert Caley

commenced making

mineral waters at

Norwich in 1865. After his death in

1895, in 1898 the company became

A.J. Caley & Son Ltd. (page 42).

George Sharncliffe operated as an

estate agent and valuer from around

1881 and later was secretary to a

number of building societies. In

1890, he was importing and bottling

beers and by 1902 was manufacturing

mineral waters. Sharncliffe's Brunel

Road factory and works were

auctioned on September 12, 1910,

after he was imprisoned for five years

for fraud in June 1909.

This was a year before

Caley's anti-splash bottle

design was registered

on considering the, did

Sharncliffe first register

the design which A.J.

Caley & Son Ltd. later

acquired to register it

as its own design?

SCHON, ANTON

No. 18588 DECEMBER 19, 1888

A totally bizarre patent was that

registered by Anton Schon at the

end of 1888. He was an American

citizen but was then a resident of

New Southgate north of London

where he carried on business as a

wine merchant. He was born in

Baden, Germany, around 1855 and

emigrated with his family to the US

on the *Anabia* on July 24, 1858. He

became an American citizen and in

the 1870s left for London where he

boarded with an architect and his

family in Camden Town. In mid

1882 he married 27-year-old Fanny

Eleanor Fox from Kent.

More of a marketing opportunity

rather than offering a practical

bottling solution, Schon's idea

was that of a double bottle, each

containing a different beverage and

which could be opened and poured

together or separately. It was to suit

mixed drinks such as soda and claret,

lemonade and claret, soda and sherry,

soda and sauterne, ale and ginger

beer, cider and lemon, and lemonade

and sherry which were then popular.

The advantages being there was no

spilling, measuring or waste, the

contents were always fresh and could

be served in a minimum of time.

Through his company *The Twin*

Bottle Co. Ltd. of London, Schon

sold his bottle as "Schon's patent

twin bottle" which he described as

the "greatest novelty of the age!"

Perhaps so, but if extant specimens

are a guide Schon's idea in reality

appears to have proven less popular

De Vin-Aqua fles.

Lijf voorzien van een bolletjes behakking (rijkelijk) Vervaardigd m.b.v. twee sets voor- en navormen, op beide helften van de fles is n.l. een naad zichtbaar, deze vormen zijn op een andere manier opgesloten in een soort centrale vorm, want zowel de bodem (die een beetje te laag heeft gestaan, en de crownkop sluiten daarop keurig aan! Afm. Hoogte: 192 mm, lijfdiameter, zonder behakking 70 mm, kop C29..; (zonder deelnaad op de aansluiting, dus vervaardigd met een profielring in de mondvorm); bodembehakking, radiaal; geen fabrieksmerk; aan de binnenzijden dus tussen de twee compartimenten aan beide zijden een horizontale behakking in de vorm van sporten van een ladder.

Gerard Sloos

NIEUWE AANWINSTEN VOOR DE AFFICHECOLLECTIE VAN HET JENEVERMUSEUM HASSELT

Via verschillende veilinghuizen heeft het museum de hand kunnen leggen op enkele fraaie affiches waarvan het links afgebeelde, in art-nouveau stijl uitgevoerde exemplaar het meest bijzonder is.

Het is een werk uit 1902 van de Franse kunstenaar Louis Theophil Hingre die net als Alphonse Mucha aan het eind van de 19e, begin 20e eeuw in Parijs werkte.

Veel informatie over stokerij Theunis-Derycke hebben wij niet.

Dit is wat Joanie Dehullu ons schreef:

Stokerij in Edingen (Enghien), Henegouwen, met bureau en magazijnen gelegen aan de Rue d'Hoves en de stokerij en het entrepot in de rue d'Argent.

Opgericht in 1872.

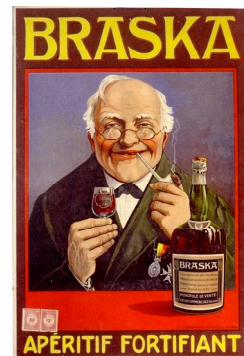
Enige eigenaar van de Brusselse firma J-B Cuvelier, die opgevolgd werd door de Brusselse firma H. De Schoonen, die op zijn beurt kort na 1898 werd opgenomen door de Brusselse firma Cie en Vanderschrick Frères.

Vermoedelijk bestaan tot 1927 (= datum dossiers van Douane en Accijnzen in Rijksarchief Brussel)

Het ontwerp voor 'Bitter Oriental' van stokerij De Schoonen dat de Belgische graficus Privat-Livemont maakte ter gelegenheid van de Wereldtentoonstelling van Brussel-Tervuren in 1897, behoort tot het beste dat de Belgische art-nouveau affichekunst heeft voortgebracht. Van dit affiche, van de hand van de voorloper van Alphonse Mucha bezat het museum reeds een exemplaar (*Jenever en Likeur- Affiches die blijven hangen no. 234*) maar in een opvallende gelijke kleur.

Van totaal andere aard tenslotte is het affiche voor het aperitief FORUM dat op een New Yorkse veiling veroverd werd. De stokerij Union Commerciale in Trazegnies, ten NW van Charleroi (1919-1942) hield er kennelijk van wat ruige benamingen voor haar producten te kiezen, getuige ook de zich reeds in de collectie bevindende reclame uitingen.

PASTELS VAN HERMAN HEIJENBROCK WEER IN HET DAGLICHT

DE KUNSTPLAATS

De gemeente Leerdam, het Nationaal Glasmuseum
en de Kunstplaats Leerdam
nodigen u van harte uit voor de opening van de
tentoonstelling

DE HUT EN ZIJN ARBEIDERS

TEKENINGEN, OBJECTEN EN GLAS UIT VERVLOGEN TIJDEN

De vondst van 9 pasteltekeningen van kunstenaar Herman Heijenbrock binnen de **Historische Collectie** van de gemeente Leerdam was aanleiding voor deze tentoonstelling. De arbeider in de Glasfabriek rond de jaren 30 van de vorige eeuw staat centraal. In de volksmond heet de Glasfabriek "De Hut". Eveneens heeft het Nationaal Glasmuseum en de gemeente een collectie oude glasmachines weten te behouden uit de glasfabriek te Schiedam. Aangevuld met glas uit die tijd laat deze tentoonstelling een mooi beeld zien van die tijd op de werkvloer.

De opening vindt plaats op zaterdag 1 december om 16.00 uur en zal verricht worden door de wethouders Cees Taal (Kunst en Cultuur) en Teus Meijdam (Ruimte).
De Kunstplaats Leerdam, Markt 7, 4141BG Leerdam

Door de ophanden zijnde fusie met andere Gemeenten zoekt het stadsbestuur van Leerdam naarstig naar het behoud van een eigen identiteit en is tot de ontdekking gekomen dat er over glas nog iets anders te vertellen is dan alleen de Bazel en Copier.

De spullen die uit het Bezoekerscentrum in de voormalige fabriek Schiedam naar Leerdam zijn gehaald hebben geholpen de ogen te openen. Jammer genoeg wat laat: de wereldzeldzame Owens machine is inmiddels door de Amerikanen ingepikt en de roterende Roirant is opgekocht door een Franse fabriek die er weer flessen mee maakt. Maar toch..... men wil met het overgebleven materiaal wat doen in samenwerking met het Nationaal Glasmuseum en de beeldend kunstenaar Tom van Campenhout die zijn studio beschikbaar heeft gesteld voor een tentoonstelling. Op de drukbezochte openingsdag, 1 december, werden de historische machines uit de voormalige Schiedamse fabriek voor één dag voor het pand aan de Markt in Leerdam opgesteld zodat de bezoekers het niet alleen met afbeeldingen hoefden te doen, dat zeer tot genoegen van een aantal oud-medewerkers van de fabriek die soms jartenlang met de machines gewerkt hadden.

Men heeft inmiddels (her)ontdekt dat in het historisch depot een schat aan Heyenbrock pastels staat. Die had ik al in 1993 gefotografeerd en staan allemaal in *In Glas Verpakt* afgebeeld maar sinds de manifestatie *Vierkante Flessen* in 2004 zijn ze nooit meer aan den volke vertoond. De tentoonstelling DE HUT EN ZIJN ARBEIDERS is dan ook primair een hommage geworden aan Nederlands enige industrieschilder die vooral ook schilder was van de werkende mens.

Galeriehouder Tom van Campenhout toont een geweldig enthousiasme en heeft zelfs een klein boekje gemaakt met door kinderen te beantwoorden vragen alsmede een document met uitleg over de machines waartoe hij een exemplaar van IGV heeft aangeschaft. De tentoonstelling is te zien tot 1 februari 2019.

Bezoekers kunnen dan meteen kennismaken met een drietal recent verworven werken van Heyenbrock, alle gemaakt in de jaren 1930 in de fabriek Leerdam in opdracht van de toenmalige directeur Cochius.

De omstandigheden waaronder Heyenbrock moest werken in de bedrijven waar hij het liefste was (ge fascineerd als hij was van vuur en duisternis) waren ongunstig voor het gebruik van verf door alle roest, stof en gruis. Vandaar dat hij overging op het gebruik van vetkrijt en pastel bij het werken in de kolen- en staalindustrie en binnen de glasfabrieken. Veel van zijn werk maakte hij op zwart karton, een materiaal dat hij had leren kennen

tijdens een reis naar Engeland en dat een uitstekende achtergrond vormde voor de effecten die hij wilde bereiken.

Als schilder was Herman Heyenbrock (1871-1948) buitengewoon productief.

Zijn werk geeft een indringend beeld van de werkomstandigheden in de zware industrie.

Hij leefde in de interessante periode waarin de industrie sterk tot ontwikkeling begon te komen dankzij de uitvinding van de stoommachine.

Zijn vriendschap met de sociaal bewogen tekenaar Jan de Waardt, die veel van de erbarmelijke werken woonomstandigheden uit de vroege jaren van de 20e eeuw heeft vastgelegd, hebben ongetwijfeld zijn sociale interesse gevoed.

Deze drie werken zijn verworven dank zij de financiële ondersteuning van de Gemeente Leerdam. We kunnen ons verheugen dat ze na een lange omzwerving, weer thuis gekomen zijn.

VINKOVA

EINDELOOS IN FLESSEN EN POTTEN

0031 356949324 | www.vinkova.com

RUTTE GIN & GENEVER

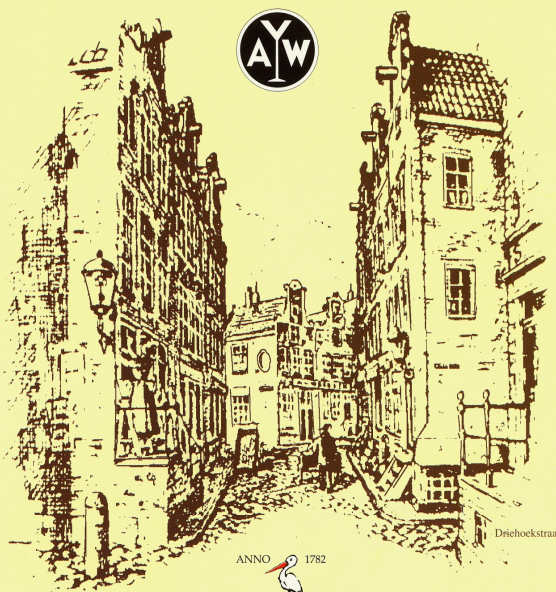
RUTTE
DISTILLATEURS
— SINCE 1872 —

www.rutte.com

DISTILLEERDERIJ, LIKEUR- en BRANDEWIJNSTOKERIJ

A.v.WEES.

AYW

Dordrecht

ANNO 1782

JENEVERSTOKERIJ. BITTERFABRIEK

"DE OUIEVAAR"

Genevers • Likeuren • Eau de Vie's • Esprits
Traditioneel Hollands Gedistilleerd

The essence is
in the distillate

DE KUYPER
ANNO 1695

Home is where the heart is. And our home is the distillery.
Here we liquify all that comes our way. Like the best ingredients. Which provide
the essence you need to excel in your bar, club or at home.

www.dekuiper.com geen 18, geen alcohol • geniet, maar drink met mate

BRANDERIJ 'DE TWEELINGH'

NOTARIS

NOTARIS Jeneverspecialiteiten.
Pure bekoring.

Geen 18, geen alcohol. Geniet, maar drink met mate.

HET VERHAAL VAN ONZE SPECIALE BLEND

Graandistillaten en gelagerde granen-eau-de-vie.
Sinds 1691 stookt de familie Nolet in Schiedam jenever met karakter. Die stook je niet zomaar, die stook je met passie en geduld. Het geduld dat Carel Jr. en Bob Nolet, de elfde generatie, hadden bij het creëren van KETEL 1 Matuur. Onder toezien oog van vader Carel Nolet Sr. stookten zij samen met de meesterstoker van KETEL 1 deze ambachtelijke jenever. De nieuwe trots in een lange en rijke historie.

De kern is een speciale blend van hout gelagerde granen-eau-de-vie, jeneverbessen en kruiden. Die krijgt alle tijd om in fusten van eikenhout tot volle wasdom te komen.

Het resultaat proeft u terug in de gerijpte graanjenever die zich KETEL 1 Matuur mag noemen. Eigenzinnig van karakter en daarom niet onbeperkt leverbaar.

KETEL 1
JENEVER

EEN VERHAAL APART
KETEL1.NL

OLD SCHIEDAM

ORIGINAL SINGLE MALT GENEVER

JENEVER MUSEUM